

גליון תתקעו • ערש"ק פרשת שלח

• שנת העשרים •

לקראת שובת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מה הי' על המרגלים ללמוד ממרים?

מדוע שילוח המרגלים הי' "לדעתך"?

חומדת ע"ז כנגד כל התורה

היגיעה – ענין עיקרי בלימוד התורה!

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת

ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאניץ

ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אוריינתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה

וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מי"י דמיטב מנפש ועד בשד,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

פתיחה

בעזה"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תתקצו) היו"ל לפרשת שלח, ובו אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מצ'ובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ ז"צ.

◇ ◇ ◇

במדור "מקרא אני דורש", יבוארו דברי רש"י שביאר טעם לסמיכות פרשת מרים ופרשת המרגלים, ולכאורה הלא מאורעות אלו היו סמוכים זה לזה ואין צריך טעם לסמיכותם בתורה, ויבואר גם מדוע לא חל כאן הכלל שמפסיקים בין פורענות לפורענות.

המדור "יינה של תורה" עוסק בדרשת חז"ל "שלח לך - לדעתך", מדוע הוצרך שילוח המרגלים להגיע על ידי דעת משה דווקא, ובתוך הדברים יתבאר עניין ההכנה למצווה בכלל שאין עלי' ציווי מפורש בתורה, וגם כיצד יתכן שהמרגלים "נשיאי העדה, אנשי שם" נכשלו בחטא חמור זה.

במדור "חידושי סוגיות" יבאר שני ענינים בחומרת ע"ז, דראשית כל הכפירה בע"ז היא יסוד כל התורה, שהרי לא יצויר קיום התורה אם אינו מאמין ח"ו שיש מי שציווה עלי', ושנית בכל המצוות ישנם ג' ענינים כללים, קבלת עולו ית' במצוות ה"חוקים", קיום אות הברית במצוות מסוג ה"עדות", והנהגה בדרך ישרה במצוות ה"משפטים", והמודה בע"ז פורק עולו ית', ומפר ברית, וגם מנגד לשכל הישר.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

וזאת למודעי, שברך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השק"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להוסיף, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי ביין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בחבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמינות הדברים.

תוכן ענינים

ב. מקרא אני דורש
ה"סמיכות" של המרגלים ומרים

מהי התמיהה בסמיכת פ' מרגלים לפ' מרים, הרי קרו בסמיכות זל"ז? / באיזה יום לקחה מרים בצרעת? / ביאור חטאם של המרגלים ושל מרים ומה שהי' על המרגלים ללמוד ממרים

(ע"פ לקושי שיחת ח"ה עמ' 141 ואילך)

ה. פנינים
עיונים וביאורים קצרים

מדוע לא נדחה עונש המרגלים? (ע"פ לקושי שיחת ח"ה עמ' 44 ואילך)

מתי מתו המרגלים? (ע"פ אגרות קודש ח"י עמ' תרד. לקושי שיחת ח"ה עמ' 46 הע' 23)

ו. יינה של תורה
מדוע שילוח המרגלים הי' "לדעתך"?

מדוע השאיר הקב"ה את ההחלטה אם לשלוח מרגלים לדעתו של משה? / מפני מה אין התורה מצווה בפירוש להתכונן למצווה? / מה הייתה טעותם של המרגלים שהיו מורמים מעם?

(ע"פ ספר השוהת השב"ח ח"ב עמ' 490 ואילך)

ט. פנינים
דרוש ואגדה

מה לומדים מ"ויתור את ארץ כנען"? (על פי לקושי שיחת ח"ה עמ' 40 ואילך)

איך חשבו המרגלים ש"אני יכול להוציא כליו"? (ע"פ לקושי שיחת ח"ד עמ' 1041 ואילך, ח"ה עמ' 173)

י. חידושי סוגיות
חומרת ע"ז כנגד כל התורה

יבאר ב' ענינים בחומרת ע"ז וביאור מה שבע"ז וכלל העבירות "פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים"

(ע"פ לקושי שיחת ח"ה עמ' 55 ואילך)

יג. תורת חיים
להדגיש את הטוב!

יד. דרכי החסידות
עיצוב לבקש בקשות

טז. שיחות קודש
להתייעץ בלימוד התורה ולא להסתפק ב"מתנות"

צוות העריכה וההנהגה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב וילברשטרום,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד,
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. • 6084000
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להערות והארות:

טל' מערכת: 03-3745979 orhachasidut@gmail.com

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

ה"סמיכות" של המרגלים ומרים

מהי התמיהה בסמיכות פ' מרגלים לפ' מרים, הרי קרו בסמיכות זל"ז? / באיזה יום לקחה מרים בצרעת? / ביאור חטאם של המרגלים ושל מרים ומה שהי' על המרגלים ללמוד ממרים

כתב רש"י – בתחילת הסדרה:

"למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים? לפי שלקחה על עסקי דיבה שדיברה באחי', ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר".

ונתחבטו המפרשים בדברי רש"י אלו, דלכאורה – למה יש צורך בטעם מיוחד על סמיכות הפרשיות, כאשר פשוט הדבר שכן הי' סדר המאורעות: "פרשת מרים" נסתיימה בכ"ח סיון (כדלקמן), וביום שלמחרתו – כ"ט סיון – אז נשלחו המרגלים (כדברי רש"י בפ' דברים א, ב)!

[לדעת הש"ס (תענית כט, א) נשלחו המרגלים באותו יום שבו נסתיים שבוע ההסגר של מרים. אולם בדרך הפשט – "פשוטו של מקרא" – מסתבר יותר שהי' זה למחרת, כי הרי בני ישראל חלקו כבוד למרים והמתינו עד סוף השבוע, ורק אז "נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן" (כדברי הכתוב בס"פ בהעלותך), ומשם נשלחו המרגלים;

וקשה לומר שהספיקו באותו יום לפרק את המשכן, לנסוע מחצרות ולחנות במדבר פארן, להקים את המשכן מחדש, לבחור את המרגלים ולצוותם ולשלחם מיד בו ביום! ועל כן נראה לומר בדרך הפשט שהסגר מרים הסתיים יום קודם – בכ"ח סיון, ועיקר החשבון הוא כך (ראה בארוכה מפרשי רש"י בפ' דברים א, ב ובלקוטי שיחות ח"ט ע' 1. ואכמ"ל):

ביום כ' אייר נסעו ממדבר סיני (בהעלותך י, יא), ונסעו אז "דרך שלושת ימים" (שם י, לג), וכמו שמפרש רש"י שם ש"מהלך שלושת ימים הלכו ביום אחד" – בדרך נס; ובפ"ה כ"א אייר הגיעו לקברות התאוה, ובאותו לילה התלוננו והתאוו לבשר ואמר להם הקב"ה "התקדשו למחר ואכלתם בשר". עד חודש ימים" (בהעלותך יא, כ), וכך הוה – כמו שמפרש רש"י שהיו "אוכלין ומצמצעין שלושים יום".

ובכן, כיון שהתחילו לאכול למחרת, כלומר ביום כ"א אייר – הרי השלושים יום הסתיימו בכ"א סיון בבוקר, ובאותו יום "מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות" (בהעלותך יא, לה) ;

ובהיותם בחצרות, בכ"ב סיון, אז דיברה מרים באחי' והוסיגרה שבעת ימים – עד כ"ח סיון ועד בכלל, ובו ביום נסעו מחצרות ובאו למדבר פארן ומשם שלחו המרגלים בכ"ט סיון].

ב. המפרשים תירצו בכמה דרכים, ומהן :

א) הרע"ב וגור ארי' למדו, שמה שהוקשה לרש"י הוא זה שהכתוב מדגיש בסוף פרשת בהעלותך "ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן" (ולא אמר בקיצור "ויסעו מחצרות ויחנו במדבר פארן"), שמההדגשה "ואחר" משמע ש"פרשת מרים" שהיתה בחצרות יש לה שייכות מיוחדת עם "פרשת מרגלים" שנשלחו ממדבר פארן (ולא רק שבפועל היו זו אחר זו).

ב) הרא"ם כתב שקושיית רש"י מיוסדת על שיטת המדרש שמחלוקת קורח היתה עוד לפני חטא המרגלים ואף לפני מעשה מרים (שכן משמע בדברי רש"י בתחילת פ' דברים. וראה במפרשים שם שחולקים על הרא"ם, ואכ"מ), ומעשה נמצא שבלאו הכי אין הכתוב מדייק בסדר המאורעות – דאם כן ה' מקדים את מחלוקת קרח לפני (חטא המרגלים ו)מעשה מרים, וממילא מובן שיש כוונה מיוחדת בסמיכות הפרשיות.

אמנם לפי פירושים אלו נמצא שהיסוד לקושיית רש"י אינו מעצם סמיכות הפרשיות אלא מכח דיוקים אחרים, והעיקר חסר מן הספר, שהרי רש"י אינו מזכיר כלל דיוקים אלו ורק כותב באופן סתמי: "א"מ נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים" – ומשמע שנתכוון כפשוטו, להקשות על עצם הסמיכות, כדלקמן.

ג. וי"ל בביאור הענין :

נכון הדבר שמצד סדר הזמנים ה' שילוח המרגלים מיד לאחר סיום "פרשת מרים", אבל מצינו לפעמים שהכתוב בכוונה מפסיק בין שני מאורעות שהיו זה אחר זה, כדי שלא להסמיכם [וכמו שמצינו זה עתה בפ' בהעלותך, בפרשת "ויהי בנסוע הארון" (י, לה) – שרש"י מפרש שאין זה מקומו של מקרא זה, "ולמה נכתב כאן כדי להפסיק בין פורענות לפורענות"]. וזהו איפוא שהוקשה לרש"י בנידון דידן, מה טעם לא הפסיק הכתוב בענין אחר, שיפריד בין "פרשת מרים" ל"פרשת מרגלים" ?

והיינו: כיון שבשתי הפרשיות מדובר על מי שנכשל בלשון הרע ונענש, הרי הלומד את שתי הפרשיות זו אחר זו יכול לטעות ולחשוב כאילו דרגת המרגלים "סמוכה" היא בתוכנה לדרגת מרים, חס ושלום (וראה פרש"י וישב לט, א) ! ולכן ה' מתאים להפריד ביניהם בענין אחר, כדי שלא יבואו לומר שדומים ושווים הם זה לזה (ולהעיר גם מצידה לדרך על רש"י כאן).

ואף שלכאורה ההבדל העצום בין דרגת מרים לדרגת המרגלים ברור הוא בלאו הכי, שהרי רואים את ההבדל בהתוצאה, מן הקצה אל הקצה :

מרים אמנם נסגרה שבעת ימים, אבל עדיין חלקו לה כבוד והמתנו לה – "והעם לא נסע עד האסף מרים" (בהעלותך יב, טו ובפרש"י);

ואילו המרגלים "מתו במגפה" (פרשתנו יד, לז), ועל כל דורם נגזר שימותו במדבר, ואפילו בניהם "יהיו רועים במדבר ארבעים שנה" (שם, לג)!

מכל מקום, עדיין הי' אפשר לחשוב שההבדל הוא (לא בה"גברא", אלא) רק בה"חפצא" – אצל מרים הי' לשון הרע בענין פרטי ולכן לא נגרם נזק גדול, ואילו אצל המרגלים הביאו דבריהם לכשלון כללי של כל ישראל כו', ולכן נענשו בחומרה יותר;

אבל מצד עצם מדרגתם כשלעצמה – אפשר לדמות שאין הבדל גדול ביניהם לבין מרים, וכדי לשלול טעות זו הי' הכתוב צריך להפריד בין הפרשיות ולא להסמיכן, כנ"ל.

ד. ומיישב רש"י, ש(אף שיש סברא שסמיכות הפרשיות עלולה להביא לידי "טעות" וחדש לגבי מדרגת מרים, הרי כביכול אין ברירה, כי) דוקא על ידי הסמיכות מובן גודל החטא של המרגלים שלכן נענשו כ"כ בחומרה:

הרי זה עתה הי' מעשה מרים, שהיא "לקתה על עסקי דיבה שדיברה באחי" – משה רבינו הי' אחי' ממש, "חצי בשרו" (בהעלותך יב, יב), וטבעי הדבר איפוא שמרים תרגיש עמו בקירוב עד כדי כך שתדבר אודותיו כו' (והרי "לא נתכוונה לגנותו" – רש"י בהעלותך יב, א), ואף על פי כן לקתה על דיבור זה;

"ורשעים הללו ראו" כמו עיניהם כיצד מרים לקתה, והי' להם להבין עד כמה יש להיזהר בדיבור בענינים השייכים למשה רבינו וכו', ואף על פי כן "לא לקחו מוסר" והתירו חרצובות לשונם לדבר כרצונם בלי הבחנה.

וזהו איפוא שהסמיך הכתוב את הפרשיות ולא הפריד ביניהן – כי דוקא סמיכות זו מבארת גודל החטא של המרגלים, ולולי סמיכות זו קשה להבין מדוע נענשו כ"כ וכפי שדיברו בזה המפרשים (שהרי לכאורה המרגלים אמרו אמת וכו' – ראה רמב"ן ריש פרשתנו); ויש להאריך טובא בכל זה, ועוד חזון למועד בעז"ה.

מתי מתו המרגלים?

וידבר משה את הדברים האלה אל כל בני ישראל ויתאבלו העם מאד (יד, לט)

בתנאי פכ"ט כותב כ"ק אדמו"ר הזקן, שאף שבתחילה בני ישראל לא האמינו ביכולת ה' כו' לכבוש ל"א מלכים", מכל מקום לאחר "שקצף" ה' עליהם ונשבע שלא להביאם אל הארץ, הנה נשבר לבם בקרבם כדכתיב ויתאבלו העם מאד" ו"חזרו ואמרו הננו ועלינו גו'", אף ש"לא הראה להם משה רבינו ע"ה שום אות ומופת על זה בינתיים".

ולכאורה מ"ש "לא הראה להם משה רבינו ע"ה שום אות ומופת על זה בינתיים" דורש ביאור, שהרי עוד קודם שמסר משה את הדברים הקשים לבני ישראל מסופר בכתוב (לו) "וימותו האנשים מוצאי דיבת הארץ רעה במגפה לפני ה'", וכי מיתת המרגלים אינה "אות ומופת"?

ויש לומר הביאור בזה:

מ"ש אדמו"ר הזקן שבני ישראל לא חזרו בהם משום אות ומופת - לשון הכתוב מחייב ומכריח לומר כן, שהרי מפורש בכתוב "וידבר משה את הדברים האלה אל כל בני ישראל ויתאבלו העם מאד", ומשמעות הכתוב היא שהאבל בא מחמת הדיבורים הקשים ששמעו, ולא מחמת אות ומופת.

ומה שבינתיים מסופר אודות מיתת המרגלים - בהכרח לומר שסיפור זה אינו במקומו, והכתוב הכניסו כאן כעין מאמר המוסגר, כדי לסיים ספור הנעשה במרגלים. ואמנם מצינו שמיתת המרגלים לא היתה ביום תשעה באב, שבו חטאו המרגלים, אלא **ביום בא"ו** (טושו"ע סתק"פ. מגילת תענית בסופה). וכיון שמיתת המרגלים בפועל לא היתה אז, הרי התעוררות האמונה בבנ"י היתה רק מחמת דברי ה' שמסר משה, ולא מחמת "אות ומופת".

מדוע לא נדחה עונש המרגלים?

והאנשים אשר שלח משה לתור את הארץ וישבו וילינו עליו את כל העדה להוציא דיבה על הארץ וכששבו מתור הארץ הרעימו עליו את כל העדה בהוצאת דיבה, אותם אנשים וימותו (יד, לו. רש"י)

מפשטות הכתובים נראה ה' לפרש ש"וישבו וילינו עליו את כל העדה" הוא מאורע חדש, נוסף על מה שהלינו המרגלים מיד בשובם מתור הארץ (יג, כו ואילך). אך רש"י לא פירש כן, אלא נקט שכוונת הכתוב היא לאותה התלונה הראשונה, ו"וישבו" אין פירושו שהתלוננו שנית, אלא הכוונה "כששבו מתור הארץ".

ולכאורה אינו מובן: אם אכן הכוונה לאותה תלונה ראשונה - מדוע נכפל סיפור זה כאן, ולכאורה הכתוב כולו מיותר?

ויש לבאר:

לעיל מסופר בכתוב עד כמה חרה אף ה' בבני ישראל, ועד שאמר "אכנו בדבר ואורשנו" (יד, יב), ואף על פי כן פעל משה על ידי תפילתו שלא ימותו מיד אלא במשך ארבעים שנה. ולכאורה צריך ביאור: מדוע לא הצליחה תפילת משה לפעול גם עבור המרגלים עצמם שלא ימותו מיד? וכדי ליישב קושיא זו מקדים הכתוב לסיפור מיתת המרגלים "והאנשים אשר שלח משה גו' וילינו ע"יו את כל העדה":

חומר מיוחד ה' במרגלים מה שלא ה' בכל העם - שמהרגלים נתכוונו לחלוק על משה עצמו, ומכיוון ש"אין קטיגור נעשה סניגור" (פרש"י אחרי טו, א. וראה ברכות נט, א ועוד), לא ה' אפשר להם להינצל על ידי תפילת משה עליהם, ומטעם זה לא נתכפר עונשם ומתו מיד.

וזהו גם מה שכתב רש"י "וכששבו מתור הארץ הרעימו ע"יו את כל העדה", שדוקא לפי שחלקו על משה עצמו - "אותם אנשים וימותו".

ינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך ההסידות

מדוע שילוח המרגלים הי' "לדעתך"?

מדוע השאיר הקב"ה את ההחלטה אם לשלוח מרגלים לדעתו של משה? / מפני מה אין התורה מצווה בפירוש להתכונן למצווה? / מה הייתה טענתם של המרגלים שהיו מורמים מעם?

בנוגע לשילוח המרגלים נאמר בתחילת פרשתנו שאמר לו הקב"ה למשה "שלח לך אנשים", ודייקן חז"ל (סוטה לז, רע"ב, וראה רש"י עה"פ) ש"לך" פירושו "לדעתך", כלומר "אני איני מצווה לך, אם תרצה שלח". וכמו שמפרש רש"י (שם) "שבאו ישראל ואמרו נשלחה אנשים לפנינו כו', ומשה נמלך בשכינה", וע"ז ענה לו הקב"ה "אני איני מצווה לך, אם תרצה שלח".

והנה, מבואר ברמב"ן (ריש פרשתנו), שאילו היו המרגלים עושים שליחותם כפי שנצטוו, לא הי' פסול בשילוחם. שאף על פי שהי' משה בטוח ביכולת בני ישראל לכבוש את הארץ על פי ציווי ה', ובטובה ומעלתה, מכל מקום הלא אין סומכין על הנס (פסחים סד, ב), וצריכים לשלוח מרגלים כדי לדעת את דרכי הכיבוש הטובות ביותר בדרך הטבע – "כי הכתוב לא יסמוך בכל מעשיו על הנס", אלא "יצווה בנלחמים להחליץ ולהשמר ולארוב".

והנה שלפועל היו תוצאות בלתי רצויות משילוח המרגלים הוא רק מכיון שהמרגלים שינו משליחותם, ולא עשו בדיוק מה שנצטוו, אך שילוח המרגלים מצד עצמו הוא דבר רצוי, וכפי שאכן מצינו שגם אחרי חטא המרגלים, שלח משה עצמו מרגלים לרגל את יעזר (חוקת כא, לב), וכן יהושע שלח מרגלים (כמסופר בהפטרת פרשתנו).

ומעתה יש לתמוה: מכיוון ששילוח המרגלים הי' טוב וכשר לפני הקב"ה, מדוע לא ציווה את משה בפירוש לשלחם, אלא תלה את הדבר במשה רבנו שיהי' הדבר "לדעתו" דווקא?

הקב"ה חפץ שהאדם ישקיע דעתו בקיום המצווה

הדבר יובן בהקדים יסוד כללי בעניין המצוות:

כאשר מצווה הקב"ה מצווה מסוימת, הרי חוץ מקיום המצווה עצמו, צריכים להתכונן למצווה, ללמוד אודותיה, ולהכין את חפצי ותשמישי המצווה באופן שהמצווה תתקיים כראוי במועדה. אבל אודות הכנות אלו אין ציווי מפורש, אלא הדבר מובן מאליו אגב הציווי.

וכמו לדוגמא בציווי הקב"ה לאברהם "קח נא את בנך" וגו' (וירא כב, ב ואילך), הנה ציווי הקב"ה הי' רק לקחת את יצחק ולהעלותו לעולה, אבל לא ציווהו לחבוש את חמורו ולקחת גם עצי עולה ומאכלת ואש, משום שהדבר מובן בעצמו שעליו לעשות הכנות אלו בכדי לקיים את ציווי ה' כראוי.

ויש לבאר הטעם לזה שאין ציווי מפורש על ההכנות לקיים את המצווה, שיש בזה מטרה ותכלית עמוקה ביותר: הקב"ה אינו מסתפק בכך שיהודי יקיים את המצווה בפועל, אלא רצונו ית' הוא שהיהודי גם יחשוב ויתייגע בשכלו כיצד עליו לקיים את המצווה, יתבונן מהן ההכנות הנדרשות, ויחליט על פי שכלו כיצד יתאפשר לו לקיים את המצווה בצורה המושלמת ביותר. ולכן לא ציווה הקב"ה בפירוש על פרטי ההכנות למצווה, כי בכך מעניק הקב"ה הזדמנות ליהודי להעמיק דעתו ולהתייגע על קיום המצווה גם בשכלו ודעתו.

וזהו עומק הפירוש בדברי הקב"ה "שלח לך לדעתך אני איני מצוה לך": מכיון שציווה הקב"ה לכבוש את הארץ, ובדרך הטבע צריכים שילוח מרגלים – מובן מעצמו שכדי לקיים את הציווי יש לשלוח מרגלים. ורצון השי"ת הוא שעל הכנות כגון אלו לא יהי' ציווי, אלא יהי' הדבר "לדעתך", שהאדם ישתמש בשכלו ודעתו כדי לעמוד על הדרך הנכונה כיצד לקיים ציוויו של הקב"ה בשלימות.

והנה, כאשר מעמיקים יותר, מגלים שעניין זה שהקב"ה אינו מצווה בפירוש על ההכנות, קשור באופן מיוחד לעניין כיבוש הארץ והכניסה אליה, וכפי שיתבאר לקמן.

כיצד "נשיאי העדה" מיאנו להיכנס לארץ?

בנוגע לכללות חטא המרגלים הקשה כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע (לקוטי תורה פרשתנו לו, ג ואילך) שלכאורה הלא "היו נשיאי העדה, אנשי שם כו', ומה טעם שלא רצו להיכנס לארץ ישראל", כיצד יתכן שאנשים מרוממים כאלו ימאנו להיכנס לארץ הקדושה?

ומבאר בזה, שבהיות בני ישראל במדבר, הי' מצבם הרוחני בדרגה נעלית מאוד, הם היו בהתבודדות וניתוק מענייני העולם, למעלה מעניינים ארציים ודאגות הפרנסה. במדבר נתן להם ה' הכל מן המוכן: לחם מן השמים, מים מבארה של מרים וענני הכבוד שהנהיגו אותם בדרכם והגיגו בעדם מכל מפריע ומזיק.

ואזי היו בני ישראל פנויים ללמוד תורה ולעבוד את השי"ת במנוחה שלימה, בשלימות הלימוד והעשי', כאשר הם מובדלים ומופרשים מכל טרדות העולם הזה.

ולכן התנגדו להיכנס לארץ, דווקא משום מעלתם הרוחנית המרוממת: הם ידעו שבארץ יחל סדר הנהגה חדש, שבו יצטרכו לחרוש שדות ולנטוע כרמים ולהתעסק בענייני הגשמיות

והפרנסה, באופן של "לחם מן הארץ" בעבודה ויגיעה מרובה, וממילא חפצו להישאר במדבר, במקום עבודת ה' הרוחנית בשלימות.

אמנם, טעות ושגיאה גדולה הייתה בידם, שכן תכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולמות הוא מה ש"נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים" (תנחומא נשא טז. תניא פל"ו), שבני ישראל יעשו מגשמיות העולם ענייני קדושה, שישרה בהם הבורא ית', עד שיהי' העולם כולו דירה ומשכן לו ית'.

ולכן, הי' הכרח לצאת מן המדבר שבו מנותקים מן הגשמיות, ולהיכנס לארץ נושבת, ששם עוסקים בעניינים גשמיים של חרישה וזריעה ויוצא באלו, והכל בכדי לעשות מגשמיות העולם דירה לו ית'.

דירה להשי"ת בתוך כללי הטבע

והנה, שילוח המרגלים הי' הכנה לכניסה לארץ, ונמצא שהוא הכנה לכללות העבודה של זיכוך והעלאת העולם הגשמי לקדושה, ולכן בשילוח המרגלים מצינו שתי הדגשות מיוחדות:

א. אף על פי שנתנית הארץ לבני ישראל היא מאת ה', והכיבוש הוא באופן שהקב"ה מצליחם באופן ניסי, מכל מקום הי' צריך שתהי' לכיבוש אחיזה בדרך הטבע, לשלוח מרגלים ולבדוק כיצד בדרך הטבע כדאי יותר להנהיג את המלחמה.

ב. ההחלטה לשלוח את המרגלים הייתה צריכה לבוא דווקא מדעתו של משה, ולא הי' על כך ציווי מפורש מהקב"ה.

והטעם לכך הוא על פי המבואר למעלה:

מכיוון שהתכלית היא שהעולם הגשמי יהי' דירה לו ית', הרי יש צורך לזכך ולקדש את כל פרטי העולם, טבעו וגדריו. ואם הי' הכיבוש באופן ניסי לגמרי, בלא שילוח מרגלים, הרי אין בכך זיכוך טבע העולם, שהעולם כפי שהוא תחתון מתרומם ומתקדש, אלא שבירת ודחיית העולם הגשמי וטבעו, ודווקא כאשר כיבוש הארץ נעשה בדרך של שילוח מרגלים, על פי דרכי הטבע, יש כאן היסוד של זיכוך העולם התחתון.

וכן הוא גם בעניין "שלח לך - לדעתך", שאופן ההכנה לכניסת הארץ באה מדעתו של האדם התחתון, על פי גרדי המחשבה של אדם הנברא בעולם הזה הגשמי, ולא כציווי מלמעלה, והאדם מנצל את דעתו ושכלו בכדי להבין לעומקו את ציווי ה' וכיצד צריכים להתכונן אליו לקיימו בשלימות, ובכך מתרומם ומתקדש האדם התחתון ודעתו, וגם העולם הגשמי עם גדריו וטבעו.

ויסודות אלו מודגשים דווקא בכניסה לארץ - כאשר החל שלב עיקרי בעבודת זיכוך הגשמיות.

אך טעו בזה טעות גדולה, כי אף שקבע הקב"ה שבארץ ישראל העולם יתנהג על פי טבעו, מכל מקום אי אפשר לומר ח"ו על הקב"ה "אינו יכול", כי הקב"ה הוא "כל יכול", וגם כאשר הוא מנהל את העולם לפי דרך הטבע - הרי ביכלתו ית' לשנותו ולנהלו כרצונו, וא"כ, גם בארץ ישראל יוכלו לנצח את "העם היושב בארץ".

מה לומדים מ"ויתורו את ארץ כנען?"

שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען
(י"ב ב)

קיום המצוות על ידי כל איש ישראל, הרי הוא מעין כניסה לארץ ישראל:

מהותה של ארץ ישראל מבוארת בכתוב "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה" (עקב י"א, יב), היינו שההשגחה העליונה גלו' בה יותר מבשאר הארצות, ועיני אלקות נרגשים בה יותר. וכמו כן ענין קיום מצוה הוא לקחת דבר גשמי ולהחדיר בו קדושה באופן גלוי, ונמצא שקיום המצוה הרי הוא כהכנסת הדבר לארץ ישראל.

ויש לומר, שכשם שטרם הכניסה לארץ ישראל נאמר הציווי "שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען", כמו כן ישנה עבודת "שלח לך גו' ויתורו את ארץ כנען" קודם קיום המצוות:

לפני קיום מצוה על האדם "לתור" ולהתבונן במהותה של המצוה, כפי שמצינו שלפני קיום המצוה מברכים ברכת המצוות - "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו", היינו שהאדם מתבונן בזה שעל ידי קיום המצוה הרי הוא נעשה קדוש, וע"י קיום ציווי הקב"ה הרי הוא נעשה מאוחד עמו ית' ("וציוונו" - מלשון "צוותא" וחבור (לקוטי תורה בחוקותיה מה, ג)).

וזהו הוראת "ויתורו את ארץ כנען" - שלפני קיום מצוה צריך האדם "לתור" ולהתבונן בעניינה ותכליתה של המצוה שבא לקיים.

איך חשבו המרגלים ש"אינו יכול להוציא כליו"?

אפס כי עז העם היושב בארץ גו' לא
נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו
אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם
(י"ג, כח-לא. סוטה ל"ה, א. מנחות נ"ג, ב)

לכאורה תמוה ביותר: כיצד טעו המרגלים לומר על העם ש"חזק הוא ממנו", שאין השי"ת יכול לנצח את היושב בארץ רח"ל - והלא המרגלים עצמם ראו את הנסים העצומים שביציאת מצרים?

ויש לומר הביאור בזה, על יסוד מה שביאר כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע (לקוטי תורה ריש פרשתנו. ועוד), שהמרגלים רצו להישאר במדבר, כי שם היו עוסקים בעבודה רוחנית בלבד, ולא רצו להיכנס לארץ ישראל, ששם יצטרכו לזרוע ולחרוש ולהתעסק בגשמיות, מחשש שבארץ ישראל יתנתקו מעבודתם הרוחנית.

ועפ"ז יש לבאר את טעות המרגלים "אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם":

לטענתם, אין להביא רא"י מנסים שנעשו ביציאת מצרים ובמדבר, מכיון ששם היו בני ישראל עסוקים בתורה ועבודה, והיו מופשטים מעניינים ארציים, ובמצב זה ה' מקום להנהגה נסית שלמעלה מן הטבע; אך כאשר יכנסו לארץ, ויתעסקו בעניינים גשמיים, והנהגה הכללית תהי' בדרכי הטבע, לא יהי' מקום להנהגה שלמעלה מן הטבע. וכדמצינו במן ובארה של מרים וענני הכבוד, שהיו במדבר בלבד, ופסקו משכנסו לארץ.

וזהו פירוש "כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו": אמנם הקב"ה הוא "בעל הבית" על כל העולם, וכל עניני העולם הם בבחינת "כליו", שיכול לעשות בהם כרצונו; אך בארץ ישראל קבע "בעל הבית" בעצמו שהוא נוהג על פי הטבע בלבד, ואם כן, טענו המרגלים שאפילו הוא עצמו "אינו יכול להוציא כליו משם", דאם רצונו של "בעל הבית" הוא שהעולם יתנהג בדרך הטבע - כיצד יכולים להיות שם נסים, היפך הטבע?

הידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

חומרת ע"ז כנגד כל התורה

יבאר ב' ענינים בחומרת ע"ז וביאור מה שבע"ז ובכל העבירות "פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים"

(כמובא בפרש"י על הכתוב) "את כל אשר צוה וגו' - מגיד שכל המודה בע"א ככופר בכל התורה כולה ובכל מה שנתנבאו הנביאים שנאמר למן היום אשר צוה ה' והלאה" (ובספרי לפנינו הוא קצת בשינוי ועיין בזה בנחלת יעקב כאן). ולפמשי"ת בזה, לא לחינם הספרי (ורש"י על התורה) הזכירו ענין זה דוקא שם ולא בפסוק הראשון.

עוד צריך בירור בענין המבואר בספרי "מצוה אחת שהיא ככל המצות, מה העובר על כל המצות פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים, אף מצוה זו כו" - דיל"ע טובא מה הם ג' ענינים אלה בחומרת "העובר על כל המצות" ומהי דוגמתם בעובר ע"ז (והלא דבר הוא שרש"י שלא בא אלא לפירוש הכתובים ראה נמי להזכיר כל ג' הענינים שבספרי, אף שלכאורה הענין ד"פורק עול" לחוד מספיק לבאר הטעם שע"ז היא ככל המצות, הרי שגם ב' האחרים נצרכים לביאור ההשוואה).

וי"ש לבאר בזה, דנראה דבאמת ענינים שונים יש כאן בחומרת ע"ז, חדא מה שהיא יסוד לכל המצוות, שקיום כולן תלוי בה, ושנית שבעשייתה ישנו גם גוף התוכן

גרסינן בהוריות ח ע"א "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה (פרשתנו טו, כב), איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל המצות הוי אומר זו עבודת כוכבים", ופרש"י "שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה". והנה, בספרי על כתוב זה (וכ"ה במכילתא בא יב, ו) מצינו באו"א אחר קצת, וכמובא בפירוש רש"י גופא על הכתובים "בעבודת אלילים הכתוב מדבר, או אינו אלא באחת מכל המצות, ת"ל את כל המצות האלה, מצוה אחת שהיא ככל המצות, מה העובר על כל המצות פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים אף מצוה זו פורק בה עול ומפר ברית ומגלה פנים, ואיזו זו ע"א". ונראה לומר דיש חילוק מהותי בין מה שפירש רש"י על הש"ס שע"ז שקולה ככל המצוות מצד "כל המודה בה ככופר בכה"ת" לבין מש"כ בספרי דבמצוה זו פורק עול ומפר ברית כו' והוא כעובר על כל המצוות.

ויובן בהקדים דהנה גם בספרי נזכר הא ד"כל המודה בה ככופר בכה"ת", אבל שם הוא מבואר רק על הפסוק שלאח"ז "את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם", דמבואר בספרי

ומפר ברית ומגלה פנים" (ולהיות שפירוש זה הוא יותר בדרך פשוטו של מקרא, גם רש"י בפירושו על התורה העדיפו, כנ"ל. ורק בפירושו לש"ס דאזיל גם שלא לפי פשט הכתובים לא נקט כן).

והסברת הענין, דהנה שלשה ענינים כלליים ישנם בקיום המצות, (א) קבלת עולו ית', (ב) קיום אות הברית שכרת הקב"ה עם בני ישראל, (ג) הנהגה בדרך ישרה. וי"ל שהם ג' הסוגים שבמצות - חוקים עדות ומשפטים: מטרתם של חוקים, "דברים שהם גזרת המלך" (רש"י אחרי יח, ד ועוד), היא שהאדם יקבל על עצמו עולו של הקב"ה; מצות שהן בסוג של "עדות" - שהם "עדות" וזכרון על חסדי המקום או דברים אחרים בקשר בין הקב"ה ועמו ישראל, הם בגדר שמירת "ברית" (כמו הברית שהיא אות וזכרון בין כורתי הברית); ומשפטים הם "דברים האמורים בתורה במשפט, שאילו לא נאמרו היו כדאי לאומרן" (רש"י שם), הנהגות ישרות כו'. ויש לומר, שאלה הם ג' הענינים שבספרי כאן, שהעובר על כל המצות (א) פורק עול, כנגד החוקים שהם לקבל עולו ית'; (ב) מפר ברית - כנגד העדות שהם קיום אות הברית בין ה' לישראל; (ג) מגלה פנים - יש לפרשו שמעקם את שכל התורה. דהנה בביאור "מגלה פנים" שהובא כאן רצה הרא"ם לבאר ע"פ פרש"י בכריתות ז ע"א [גבי דעת רבי "כל עבירות שבתורה . . יוה"כ מכפר (גם בלי תשובה) חוץ מפורק עול ומגלה פנים בתורה ומפר ברית בשר"] ש"מגלה פנים" היינו "דורש באגדות של דופי כגון מנשה כו'" (והוא מסנהדרין צט: וספרי פרשתנו טו, ל), אבל בספרי דבי רב על הספרי כבר הקשו על פירוש זה דמה זה שייך לנדוד, "דאטו מוכרח שכל העובד ע"ז ידרוש אגדות של דופי", והביא מפירוש רבינו הלל על הספרי

של עשיית כל העבירות גופייהו, שמעשה עבודתה הוא הוא תוכן מעשיו של מי שיעבור כל התורה.

דהנה מה שנתחדש בהא דהמודה בה ככופר בכה"ת (שבדרך פירוש רש"י על התורה למדנוהו מהנאמר את כל אשר צוה גו') משמעו ענין הא' הנ"ל דע"ז היא יסוד כה"ת, פירוש דכיון שמצות איסור ע"ז קשורה עם האמונה בה' (ועיי' רש"י בחולין ה ע"א "העובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה") הרי היא היסוד לכל המצות, דבלי האמונה במצווה המצוות לא יצוייר ענין המצות, וזהו תוכן ה' "המודה בה ככופר בכה"ת", פירוש דמי שמודה בה שוב לא יצוייר אצלו לאח"ז קיום התורה, כי אינו מאמין ח"ו שיש מי שצוה עלי' ושוב הוא כופר במציאות של "תורה" שצריך לקיים, והיינו שאין זה רק תיאור חומרת המצוה או השוואתה למצות אחרות, אלא תיאור המציאות - שהמודה בע"א הרי הוא "ככופר (בפועל) בכל התורה כולה".

אולם, עדיין אין בענין זה כדי לבאר פשטות לשון הכתוב "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה", שפשטות הלשון היא, שמדובר בעבירה על "כל המצות האלה". כי מצד הענין הנ"ל "שהמודה בע"א ככופר בכל התורה כולה" לא שייך לומר לכאורה שהעובד ע"א לא עשה "כל המצות האלה" [כי זהו רק ענין של אמונה בלב, שהמודה בע"א "ככופר בכל התורה כולה", אבל לא שהמודה בע"א נחשב שלא עשה "את כל המצות האלה"]. ולכן בספרי העדיפו ללמוד מכאן ענין נוסף בע"ז, שבאיסור ע"ז ישנו אותו התוכן שיש בביטול כל המצות כולן, ד"מה העובר על כל המצות פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים אף מצוה זו פורק בה עול

קשורה עם כפירה בה', ולכן יש בה בדרך ממילא משום פריקת עולו והפרת ברית וגילוי פנים, אלא שבמצות ע"ז עצמה יש בה ג' תכונות אלו דפורק עול מפר ברית ומגלה פנים. כלומר: מצות ע"ז מחוייבת מכל ג' הבחינות, ד"עול" "ברית" ו"פנים" (חוקים, עדות ומשפטים) – כי: האמונה בה' מוכרחת מצד השכל, והעובד ע"ז (וכופר בה') הוא "מגלה פנים", היפך השכל הישר; ונוסף ע"ז מדגיש הכתוב "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" – שקבלת מלכותו של הקב"ה היא אות וזכרון על זה שהקב"ה הוציאנו ממצרים (כענין ה"עדות" והברית); ועוד זאת – "אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים", "כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי" (פרש"י על הכתוב שם), שקבלת מלכותו ית' צ"ל באופן של קבלת עולו, כמו עבד המקבל עליו עול אדונו, מבלי נפק"מ אם מבין הטעם או לא כו'.

[וראה במקור הדברים שהובא גם פרש"י בפ' משפטים שנתבאר שם עוד ענין בחומרת ע"ז ששקולה היא כנגד כל העבירות, ולא הובא כאן מקוצר היריעה, וע"ש ותמצא נחת].

שפי' "ומגלה פנים בתורה דהיינו המחציף פניו בתורה שלא לקיימה" [ועד"ז מצינו בפרש"י במס' שבועות יג ע"א ועוד], אבל כיון שהדבר הובא בפרש"י על התורה שדרכו בלשון צחה וברורה בלי רמזים יל"ע אם לומר שלזה נתכוין, דאם כן הו"ל לפרשו בכ"ש ממה שהצריך עצמו לפרש זה בפירושו לש"ס. וע"כ יש לחדש פירוש פשוט בלשון "מגלה פנים", ד"פנים" כאן הוא ע"ד הלשון "נסביר פנים בהלכה", "מראה לו פנים" וכיו"ב (עיי' ברכות סג: עירובין יג: נד:), שהכוונה לנתינת טעם והסבר (וראה במחזור ויטרי לתלמיד רש"י שפירש כן על "מגלה פנים" האמור במשנה דאבות פ"ג מ"א), או "פנים" מלשון "אופנים" (כלשון רש"י בכ"מ בפירושו עה"ת "תרגם בפנים אחרים", "יש להרבה פנים" וכיו"ב. וגם במחזור ויטרי שם נראה שכיון גם לפירוש זה, עיי"ש היטב); ו"מגלה פנים" היינו שממציא "פנים" וטעמים (ואופנים) חדשים, שעיי"ז "מעקם" ומעוות את שכל התורה – וזהו כנגד משפטים, שהם מצות שכליות.

ומכאן הנ"ל יתפרש, דזה שאמרו בספרי שהעובד ע"א "פורק בה עול ומפר ברית ומגלה פנים", אין זה רק מפני שעבודה זרה

להדגיש את הטוב!

...מובן וגם פשוט שאין בהנ"ל ח"ו ענין של הצדקת הדין על מי שהוא, ובפרט וכו', כי אם הדגשת המציאות כמו שהיא. והנקודה - אשר אופן וסוג חיי האדם, אם חיים מלאים שביעת רצון ותוכן, או בקו ההפכי, תלוי במדה חשובה וגדולה - ברצון האדם, המושל בראיית עין שכלו להסתכל לצד ימין או לצד שמאל.

(אגרות קודש ח"כ עמ' מא)

להדגיש את הטוב בחיים!

במענה למכתבה . . בו מתארת את המצבים השונים שהיא ובעלה שי' עברו, ועושה "סך הכל" - שתמיד הי' לא טוב וגם כעת לא טוב וכו', ומזה מובנת השקפתה בנוגע לעתיד.

מפליאה אותי מסקנתה ל"סך-הכל" שכזה, כאשר היא עצמה הרי כותבת שמכל המשפחה נותרו רק בודדים והיא ביניהם, גם כותבת אודות חסרונות ומחלות שונות שעברו, גם אודות בעלה שי' כותבת, שלא שיערו וכו' והוא עסק בענינים [טובים] וכו', ושניהם נמצאים בדירה וכו'.

בהתבוננות בכל מה שמתרחש, ולא רק בחיצוניות אלא גם במה שנעשה בתוך הבית, היתכן, שה"סך-הכל" הוא זה שכותבת!!

מובן שצריך לבקש מה' יתברך שיהי' יותר טוב ועוד יותר טוב, שהרי הוא עצם הטוב, ומטבע הטוב להיטיב, אבל גם אין להתעלם מהחסדים של ה' יתברך שכבר ראו, ובפרט כפי שכותבת ראו חסדים גלויים, ונסים גלויים.

רצוני להדגיש, שאין כוונתי לומר בזה שאין לשים לב למה שנחזק, וגם אין כוונתי לומר שלא חסר לה בענינים עיקריים הנ"ל רצוני רק להדגיש את הטוב, וטוב במידה מרובה, שהיא ובעלה ראו גם בעיני בשר.

(תרגום מאגרות קודש ח"ה עמ' קל')

להתבונן, להדגיש ולפרסם את הטוב!

...כיון שכל תופעה ודבר שבעולמנו מעורב טוב (ותוצאותיו - שמחה ותקווה) והפכו (ותוצאותיו - עצב ויאוש) - הרי ביכולת האדם (ובמילא - תפקידו וזכותו הוא לו) להתבונן בהטוב דוקא ולהדגישו ולפרסמו וכו' - ועל ידי כל זה הוא גם מחזק כללות הטוב שבעולם.

ופשיטא שכן צריך להיות גם יחס האדם המתבונן כשמתבונן בעצמו ועושה חשבונו.

(מכתב כ"ה מרחשון תש"ד)

לבחור מה להדגיש ובמה להתבונן, ובמה להתעניין

[מכתב מענה בקשר לפטירת קרוב משפחה:]

...למרות סגנון כתבה ותוכנו, ועוד יותר למרות שהמצב נשנה כמעט בכל מכתב ממנה, הרי לא אבדתי ח"ו תקותי, אשר סוף סוף לא רק תראה את הטוב בחיים, כולל גם חיי', אלא שבראי' זו תבוא בהרגשה בלב, ובפרט ע"פ סגנון תורת החסידות, אשר בעולמנו זה הכל מעורב טוב ורע, ועל האדם לבחור מה להדגיש ובמה להתבונן, ובמה להתעניין, כי בחיי כל או"א שני דרכים ישנם, לראות את הטוב הסובב אותו או וכו',

ואם בכאו"א הדברים אמורים עאכ"כ בבני ובנות ישראל, המאמינים אמונה מוחלטת בנצחיות הנפש, א.ז. נצחיות הרוחניות, א.ז. נצחון הטוב נצחון בהחלט, שהרי אי אפשר שדבר חולף ועובר שלא ינוצח בהחלט ע"י הקיים ונצחי, שהרי אין גם ערך ביניהם.

דרכי הדסה

שהות ומכתבים בעניני עבודת ה' מכ"ק אדמו"ר
מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

עת רצון לבקש בקשות

היצר הטוב מקורב למלך מלכי המלכים הקב"ה, והוא שליח השי"ת
לעורר את האדם לעשות מצוות ומעשים טובים

יעלה לתורה במנחת השבת דוקא

ר' חיים אברהם, בן הרבי [אדמו"ר הזקן], סיפר שבלייל שבת [שבו נחוג בר המצוה של אחיו, כ"ק אדמו"ר האמצעי] למד אביו (הרבי) עם אחיו (הבר מצוה) בספר הזוהר. אני – אומר ר' חיים אברהם – לא הבנתי כלום אך אחי הבין היטב.

כשסיימו ללמוד אמר אבי – הרבי – לאחי – הבר מצוה, שהסבא [הבעש"ט, כך הי' קורא אדמו"ר הזקן למורנו הבעש"ט. המו"ץ] – אמר לרבי [המגיד ממזריטש] שיש להשתדל כשבר מצוה עולה לתורה בפעם הראשונה תהא זו בימי הקריאה של יום שני או יום חמישי או בתפלת מנחה של שבת קודש.

הסבא – המשיך לספר הבן של הרבי [ר' חיים אברהם], שדיבר עם הבר מצוה [והוא סיפר לו המשך דברי אדמו"ר הזקן אליו אז] – אמר, שהקריאה בתורה בימי שני וחמישי היא עת רצון למעלה, כמו הזמן של מנחת שבת בכללו, והקריאה של מנחת שבת היא הדרגא העליונה ביותר ורעוא דכל רעוין.

אני – מספר ר' חיים אברהם בן הרבי – לא הבנתי מה שדיבר אבי עם אחי, הדבר נגע ללבי והתחלתי לבכות. אחי סיפר לאבי שאני בוכה ואבי קראני אליו ושאל אותי לסיבת בכייתי, פרצתי בבכי גדולה יותר בטענה שלא הבנתי כלום ממה שאבא אמר לאחי.

אבי אמר לי כשאפסיק לבכות – יאמר לי. הפסקתי לבכות ואבי אמר לי שבעריל – חתן הבר מצוה – שאלני מדוע יעלה לתורה במנחת שבת ולא בשבת בבוקר, ועניתי לו מפני שבמנחת שבת אומרים "ואני תפילתי לך ה' עת רצון", הזמן של תפלת מנחה הוא זמן של עת רצון.

מקורבים היודעים את העת רצון

שאלתי את אבי: כל זמן שמתפללים בו הוא זמן טוב, מדוע דוקא בשעת תפלת מנחה? ענה לי אבי: אצל המלך יש זמן מיוחד בכל יום לקבלת בקשות. אך ישנם מקורבים כאלה שיודעים מתי הוא עת הרצון אצל המלך, ואלה שיש להם מקורב למלך מגישים את הבקשה למלך בשעת עת הרצון.

עד גיל שלש עשרה שנה – אומר לי אבי – נקיים מחטא, כשמתמלאות שלש עשרה שנה נהיים בר מצוה ואז בא היצר הטוב. היצר הטוב מקורב למלך מלכי המלכים הקב"ה, והוא שליח השי"ת לעורר את האדם לעשות מצוות ומעשים טובים, ולכן עולה הבר מצוה לתורה בפעם הראשונה בשעת רצון של תפלת מנחה.

(תרגום מלקוטי דיבורים חלק א-ב עמ' רסז-ח)

תחיית המתים של המח

באחת ההתועדות שהיתה בין החסידים הראשונים בשמחת הבר מצוה של בן כ"ק אדמו"ר הזקן, הלא הוא כ"ק אדמו"ר האמצעי, הי' נושא השיחות אודות ביאת המשיח ותחיית המתים.

אמר אחד החסידים הגדולים, אשר כ"ק אדמו"ר מחי' מתים, בהסבירו כי המת הוא קר ובלתי מתרגש, והתנועה וההתרגשות מורה על החיות, והישנו – אומר החסיד – יש קר ובלתי מתרגש כמו המוח, וכאשר המוח הקר מבין משיג ומתרגש מהשגה אלקית, האין זה תחיית המתים.

תורת החסידות נותנת אור וחיות בכל דבר, אשר בכל נברא ונוצר בלי הבדל אם צומח או דומם, חי או מדבר צריכים להסתכל בו ולראות את הדבר ד' אשר בקרבו שמהווה אותו מחייהו ומקיים אותו.

(אגרות קודש ח"ד עמ' שטז-ז)

שיחות קודש

דברות קודש בעניני הנראה, הנדרכה
והיוזק בעבודת הש"ת

התוכן שבספר זה הובא כאן בסגנון שנאמרו הדברים ע"י רבינו,
מלבי שנינו עזיבה קלים לחקל על המלמד

להתייגע בלימוד התורה ולא להסתפק ב"מתנות"

עניין עיקרי בלימוד – "יגיעה"

וזהו גם הביאור במה שכתוב (ריש פרשתנו
ובפרש"ה) "שלח לך, לדעתך, אני איני מצוה לך":

...רצונו של הקב"ה שהעבודה תהי' על פי
דרך הטבע, שלכן צריכים להיות עניני העבודה
גם מצד דעתו של האדם – "לדעתך", בכח עצמו
כו', וזה גופא הוא חלק מהציווי ד"שלח", שיהי'
באופן ד"שלח לך", "לדעתך".

כן הוא סדר העבודה בכל הענינים .. וכן הוא
גם הסדר בלימוד התורה – שאף על פי שהתורה
ניתנת מלמעלה, וכדיוק הלשון "מתן תורה",
באופן של מתנה שניתנת מלמעלה, מכל מקום,
צריך להיות גם ענין היגיעה בתורה בכח עצמו
דוקא, .. ועד שאמרו [חז"ל] "לא יגעת ומצאת
אל תאמין" (מגילה ו, ריש ע"ב), היינו, שענין עיקרי
בתורה הוא ענין היגיעה בכח עצמו דוקא.

וכידוע גם הסיפור (ראה גם תוי"ט חז"ל ע' 145.
וש"ג) שרבינו הזקן רצה ליתן לצמח צדק ענינים
בתורה באופן של מתנה, והצמח צדק סירב
לקבלם, באמרו, שרוצה להשיג ענינים אלו
ביגיעת עצמו (אלא שאחר כך התחרט על זה,
כיון שהגיע למסקנא שככל שיקבל יותר במתנה,
יוכל אחר כך להתייגע בזה עוד יותר עד אין
סוף) – שמזה רואים גודל מעלת היגיעה בתורה,
ולכן מספרים לנו סיפור זה, כדי שעל כל פנים
שמץ מזה יהי' גם אצלנו.

לחקור ולברר כל הפרטים

בהתחלת הפרשה נאמר: "שלח לך אנשים
ויתורו את ארץ כנען וגו'", "וישלח אותם משה
גו' ויאמר אליהם גו' וראיתם את הארץ מה היא
ואת העם היושב עלי' וגו'".

ולכאורה אינו מובן: מדוע הוצרך משה
לשלוח מרגלים לתור את הארץ כו' – בה בשעה
שכל עניניו של משה רבינו היו באופן שלמעלה
מדרך הטבע, כמו במלחמת מדין שהיתה
באופן ש"לא נפקד ממנו איש" (מטות לא, מט), ועד
להמבואר במדרש חז"ל (ראה לקו"ש ח"כ ע' 230. וש"ג)
שאם הכניסה לארץ ישראל היתה על ידי משה
רבינו (ולא כפי שהיתה בפועל על ידי יהושע),
היתה זו גאולה אמיתית ושלמה שאין אחרי'
גלות?

וידוע הביאור בזה (ראה גם שיחת ש"פ שלח, כ"ח
סיון, מבה"ח תמוז תשל"ב בתחלתה (תו"מ חס"ח ע' 396 ואילך).
וש"ג) – שרצונו של הקב"ה שהכניסה לארץ תהי'
בדרך הטבע דוקא, על ידי מלחמה טבעית כו',
ובשביל זה יש צורך לשלוח מרגלים לתור את
הארץ, לחקור ולברר כל פרטי הענינים שבה
[הן הענינים הגלויים והן הענינים הנעלמים –
"הבמחנים אם במבצרים" (פרשתנו יג, יט) – כדי
שיוכלו לפעול בכלום], שעל ידי זה ידעו מהי
הדרך הטובה ביותר לכבוש את הארץ.

